

DOI: 10.55666/folklor.1374513

ANADOLU ESNAF DANSLARI

Muharrem FERATAN*

Öz

Makalenin ele aldığı konu geçmişten günümüze kadar Anadolu kent kültüründe yer alan esnaf birlikleri geleneği ve bu birliklerin eğlence toplantılarında sergilenen esnaf danslarıdır. Anadolu sahasında yer alan Türk esnaf dansları hakkında bilgi vermeyi amaçlayan bu makalenin temel amacı, Türk kent eğlence kültüründe yer alan esnaf toplantılarının geleneksel danslarla ilişkisi ve günümüze kadar gelmiş esnaf danslarının hangileri olduğudur. Anadolu’da ilk esnaf teşkilatlarının temeli Doğu Roma imparatorluğu olarak da bilinen Bizans imparatorluğu dönemine dayanmaktadır. 11. yüzyılın ikinci yarısında itibaren Anadolu’ya gelerek yerleşik hayata geçmeye başlayan göçebe Türkler, bu yeni topraklarda kendi kültürel dokusunu oluştururken eski göçebe geleneğinin yanı sıra buradaki yerleşik uygarlıkların mirasından da yararlanmışlardır. Nitekim bu yeni dönemde Müslüman Türklerin kurduğu esnaf oluşumlarından en önemlisi olan Ahilik geleneği, yereldeki kültürlerle bir etkileşimin sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu gelenek Osmanlılar döneminde de devam etmiş, İstanbul’un fethinden sonra ise değişerek Lonca sistemine dönüşmüştür. Daha sonrasında Gedik ismini alan esnaf teşkilatları 18. yüzyıla kadar devam etmiştir. Bu teşkilatlarda görülen esnaf sohbet geleneği ise günümüzde Anadolu’nun çeşitli yörelerinde yaren, velime, barana, sıra gecesi vb. gibi farklı isimlerle yaşatılmaktadır. Esnafın fiziksel ve psikolojik rahatlama, iletişim ve sosyalleşme amacıyla bir araya geldiği bu toplantılarda müzik ve dans önemli bir yere sahiptir. Bugün Anadolu’da görülen kimi dansların kökeni ise bu toplantılara dayanmaktadır. Bu konu bağlamında hazırlanan makalede öncelikle Anadolu’da görülen esnaf birlikleri ele alınmış, sonrasında ise esnaf birliklerinin dans ile ilişkisi ortaya konulmuştur. Son olarak da çalışmanın özünü oluşturan Anadolu esnaf dansları ve günümüzdeki icraları hakkında bilgi verilmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemine başvurulmuş konu ile ilgili yazılı görsel materyallerin incelenmesini ve çözümlenmesini içeren “doküman incelemesi” ve “eleştirel söylem analizi” teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca söz konusu Anadolu esnaf danslarının günümüzdeki icralarına dair görüntüler Kare kod (QR kod) sistemi ile çalışmaya eklenmiştir. Çalışmamızda genel olarak Anadolu sahasındaki esnaf dansları ve bu dansların oluşum sürecinde etkili olan esnaf teşkilatları ile ilişkisi tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Esnaf, Dans, Ahilik, Türk Halkbilimi

* Öğr. Gör. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Afyonkarahisar/Türkiye. mferatan@gmail.com.tr ORCID: 0000-0002-8523-0088

TRADESMEN DANCES OF ANATOLIAN

Abstract

In this article, the tradition of tradesmen unions in Anatolian urban culture from the past to the present and the tradesmen dances performed by these unions in entertainment meetings were examined. The main purpose of this article, which aims to provide information about Turkish tradesmen dances in the Anatolian region, is the relationship of tradesmen meetings in Turkish urban entertainment culture with traditional dances and which tradesmen dances have survived to the present day. The first tradesmen organisations in Anatolia date back to the Byzantine Empire, also known as the Eastern Roman Empire. In the second half of the 11th century, the nomadic Turks, who came to Anatolia and started to settle down, benefited from the heritage of the settled civilisations as well as the old nomadic tradition while creating their own cultural texture in this new land. As a matter of fact, the most important of the artisan organisations established by the Muslim Turks in this new period, the Ahilik tradition, emerged as a result of an interaction with local cultures. This tradition continued during the Ottoman period, and after the conquest of Istanbul, it changed and turned into the “Lonca” system. The tradesmen's organizations, which later took the name “Gedik”, continued until the 18th century. The tradition of tradesmen conversation seen in these organizations is today called “yaren, velime, barana, sıra gecesi” in various regions of Anatolia and is kept alive. Music and dance have an important place in these meetings where tradesmen come together for physical and psychological relaxation, communication and socialization. The origin of some dances seen in Anatolia today is based on these meetings. In the article prepared specifically for this subject, first of all, the tradesmen's unions in Anatolia were discussed, and then the relationship between the tradesmen's unions and dance was revealed. Finally, information is given about the Anatolian tradesmen dances and their current performances, which constitute the essence of the study. In this research, document analysis and critical discourse analysis techniques, which include the examination and analysis of written and visual materials related to the subject, were used by applying the qualitative research method. In addition, the images of the current performances of the Anatolian tradesmen dances were added to the work with the QR code system. In this study, the tradesmen dances in the Anatolian field and their relationship with the tradesmen organizations that were effective in the formation process of these dances were discussed.

Keywords: Anatolia, Tradesmen, Dance, Ahilik, Turkish Folklore

Giriş

Anadolu Türk esnaf birlikleri, 13. yüzyılın başlarında Anadolu kentlerine yerleşen ilk Müslüman Türklerin buradaki gayrimüslim esnaf ile rekabet edebilmesi için kendi aralarında kurdukları teşkilatlardır. Bu esnaf teşkilatlarının en başında ise Ahi teşkilatı gelmektedir. Sonraki dönemlerde çeşitli isimlerle anılan esnaf teşkilatları, Anadolu’da gerek siyasi ve ekonomik gerekse dini ve kültürel alanlarda her zaman etkili olmuş kuruluşlardır. Özellikle kültürel alanda gerçekleştirdikleri sohbet toplantıları geleneği Anadolu’da hala yaşamakta olan bir gelenektir.

Bu sohbet toplantıları günümüzde Anadolu’nun çeşitli yörelerinde farklı adlarla anılmasına rağmen içerik olarak benzerdirler. Yöredeki esnafın fiziksel ve psikolojik rahatlama, iletişim ve sosyalleşme amacıyla bir araya geldiği bu toplantılarda müzik ve dans önemli bir yere sahiptir. Akademik alanda esnaf birlikleri ve bu birliklerin eğlence toplantıları hakkında bugüne kadar birçok çalışma yapılmış¹ ancak bu sohbet toplantılarında görülen esnaf dansları ile ilgili çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle Anadolu Türk esnaf dansları hakkında yapılan bu çalışma makalenin özgünlüğünü oluşturmaktadır.

Anadolu sahasında yer alan Türk esnaf dansları hakkında bilgi vermeyi amaçlayan bu makalenin temel problemi, Türk kent eğlence kültüründe yer alan esnaf toplantılarının geleneksel danslarla ilişkisi ve günümüze kadar gelmiş esnaf danslarının hangileri olduğudur.

Bu çalışma sadece Anadolu sahası ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılarak Anadolu sahasında yer alan Türk esnaf danslarıyla ilgili yazılı ve görsel materyallerin incelenmesini ve çözümlenmesini içeren “*doküman incelemesi*” yapılmıştır. Esnaf sohbet toplantılarında sergilenen esnaf dansları hakkında yazılı, görsel ve işitsel kaynaklardan yola çıkarak yapılan analizlerde ise *içerik analizi* ve *eleştirel söylem analizi* teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca konuya dair daha iyi fikir verebilmesi için dansların görüntüleri Kare kod (QR kod) sistemi ile çalışmaya eklenmiştir

1. Anadolu’da Görülen Esnaf Teşkilatları

Esnaf teşkilatları veya en genel şekliyle esnaf ve tüccarların oluşturdukları birlikler, tarih boyunca dünyanın farklı coğrafyalarında farklı isimlerle tanımlanmışlardır. Bunlar içinde en genel isimlendirme İtalyanca kökenli olan “*lonca*”dır. Loncaların tarihçesi, incelenmesi oldukça zor bir tarihtir. Antik döneme ait loncalara veya arketiplerine ait bilgiler oldukça kısıtlıdır (Çeven, 2020: 9-10). Batılı bazı bilim insanları esnaf birliklerinin çıkış noktasının eski İran veya Mezopotamya kültürlerinde aranması gerektiği tezini ileri sürerlerken; bazı araştırmacılar ise esnaf birliklerinin kökenlerini Roma İmparatorluğu dönemindeki “*collegia*”lara dayandırıyorlar (Aslan, 2014: 6; Çağatay, 1996: 34).

Anadolu’da ilk esnaf birliklerinin temeli ise Bizans dönemine dayanmaktadır. Kaynaklarda “*collegium*”, “*korparasyon*” ve “*lonca*” gibi farklı isimle anılan bu birliklere genellikle “*dernek*” denilirdi. Bu birliklere üye olanlara ise “*sodales*” (dernek üyesi) denilirdi (Küçük, 2005: 68).

Konstantinopolis (İstanbul) merkezli Bizans esnaf teşkilatı; sarayın, ordunun ve halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuştu. Aynı zamanda bu organizasyon, zanaatkâr ve tacirlerin çıkarlarını koruma amacını da taşımaktaydı (Demirkent, 2005: 159). Genellikle erkekler tarafından oluşan esnaf teşkilatında çeşitli esnaf gruplarına ait ayrı ayrı çarşıların olması geleneği vardı. Bunun yanında 14. yüzyılda Konstantinopolis’i gezen ünlü seyyah *İbn Batuta* kadın esnaflardan da bahsetmektedir (Aktaş, 2010: 21).

“Çarşıları taşla döşelidir ve gayet geniştir. Her zanaat erbabı kendi başınadır, başkalarıyla karışık değildirler. Her çarşının ayrı kapıları vardır; geceleyin kapatılır. Ve enteresan bir nokta, çarşı esnafının ve zanaatkârların çoğu kadındır!” (İbn Batuta, 2002: 336).

Bizans esnaf loncaları kimi dönemler ekonomik ve ticari hayattaki konumunu aşarak devlet yönetiminde söz sahibi olmuşlardır. Özellikle 7. asırdan 10. asra kadar Bizans İmparatorluğu, loncalar ve tüccar oligarşileri ile yönetilmiştir. Öyle ki bazı dönemler loncalar, yönetimde söz sahibi olmak için imparatorlara karşı şiddetli gösteriler düzenlemişlerdir. Mesela tarihi kaynaklar, “*kuyumcular loncası*”nın imparator Justinianus'a karşı bir suikast girişiminde bulduklarını yazmaktadır (Demirkent, 2005: 159).

Bizans'ın ülke içinde ve dışında ekonomik yaşamını geliştirmesinde etkili olan esnaf teşkilatı sistemi, Bizans sonrası dönemde Selçuklu ve Osmanlı döneminde de devam etmiştir (Köprülü, 1986: 195). Çünkü 11. yüzyılın ikinci yarısında itibaren Anadolu'ya gelerek yerleşik hayata geçmeye başlayan göçebe Türkler, bu yeni topraklarda kendi kültürel dokusunu oluştururken eski göçebe geleneğinin yanı sıra buradaki yerleşik uygarlıkların mirasından da yararlanmışlardır. Nitekim bu yeni dönemde Müslüman Türklerin kurduğu esnaf oluşumlarından en önemlisi Ahi teşkilatı, bu etkileşimin bir sonucunda ortaya çıkmıştır.

1.1. Ahi Teşkilatı

Arapça kökenli bir kelime olan “Ahi” kelimesi “kardeş” anlamını taşır. Bazı araştırmalar ise bu kelimeyi Türkçe ile ilişkilendirip eski Türkçede “cömert, eli açık, âlicenap” anlamına gelen “Akı” kelimesinden türediğini belirtmektedir (Karasoy, 2003: 2). Genel anlamda ise Ahilik, Abbasiler döneminde İslam dünyasında görülen “fütüvvet” geleneğinin, 13. yüzyıldan itibaren Anadolu sahasında görülen farklı bir şekli olarak da tanımlanır (Köksal, 2011: 54).

Ahiliğin kurucusu olan ve *Mahmut bin Ahmet el-Hoyi* olarak da anılan Ahi Evran, Anadolu'ya gelen göçebe Türk esnaf ve sanatkarlarını Ahilik teşkilatı çatısı altında birleştiren bir mutasavvıf ve esnaf önderidir (Çandır ve Aydın, 2021: 772).

Ahilik teşkilatı ekonomik ve toplumsal olayların dayatması sonucunda ortaya çıkmıştır. Orta Asya ve Horasan'da hayvancılığa dayalı bozkır göçebe yaşam tarzını benimsemiş olan Türkler, Anadolu'ya geldiklerinde toplumun bir kısmı göçebeliği bırakarak yerleşik hayata geçmiştir. Ancak yerleşik hayata geçen bu topluluklar yerel esnaflar tarafından ticaret hayatından dışlanmışlardır. Bu dışlanma sonucunda Ahi Evran önderliğinde Türk esnaf ve sanatkarları birleşerek Ahilik teşkilatını meydana getirmişlerdir.

Dini unsurların da etkili olduğu Anadolu Ahi teşkilatının hiyerarşik yapısı dört temel gruptan oluşmaktaydı. Bunlar; “Şeyhler, Nakipler, Kethüdalar ve Yiğitbaşılar”dır (Güvemli, 1995: 401-402).

Ahi Teşkilatı Anadolu Türk toplumuna ticari, askeri ve siyasi birçok yarar sağlayarak gündelik yaşamda önemli bir rol oynamıştır. Ticari hayatta *çırak-kalfa-usta* ilişkisini geliştirerek, üyelerin hem mesleki hem de ahlaki yönden gelişmelerini sağlamıştır. Teşkilat, üreticilere yönelik yaptığı düzenlemelerin yanı sıra üreticiler ile tüketiciler arasındaki ilişkileri güvence altına alan ekonomik düzenlemeler de gerçekleştirmiştir. Ayrıca, zorlu ve güvenli olmayan kervan yollarında ilkel ulaşım araçları ile gerçekleştirilen ticari seyahatlerin güvenli olabilmesi için ülkenin her yerinde zaviyeler açmış ve bu zaviyelere kendi üyelerinden yetiştirdiği silahlı milis güçleri yerleştirmiştir. Kendi bünyesinde oluşturduğu silahlı milis gücü ile devletin zor dönemlerinde ona askeri fayda sağlamıştır (Çağatay, 1989: 90-91).

Genellikle erkeklerden oluşan milis gücün yanında, “*Bacıyan-ı Rum*” olarak adlandırılan kadın savaşçılar da Ahilerin savaşçı güçlerinden biriydi. İbn Batuta ve B. Broquière gibi bazı seyyahlar 15. yüzyıl başında Güney Anadolu'da Dulkadiroğulları Beyliği'nin silahlı erkek ve kadınlardan oluşan bir askeri birliğe sahip olduğunu ifade ederler (Köprülü, 2015: 158-160). Bu da Türkmen kabilelerinin o dönemde silahlı savaşçı kadınlara sahip olduğunu göstermektedir.

1.2. Lonca Teşkilatı

İtalyanca kökenli “*Lociyè*”, “*Loggiya*” kelimesinden gelen Lonca; “*Aynı niteliklere sahip ve bir takım ortak gayeler güden insanların oluşturdukları birlik*” olarak tanımlanmaktadır (Ogilvie, 2011: 19).

Selçukluların son, Osmanlıların ise ilk dönemlerinde Anadolu'da görülen Ahi teşkilatları; zamanla geçirdikleri değişim ve dönüşüm sonucunda lonca isimli esnaf birliklerine dönüşmüşlerdir. Bu dönüşüm özellikle İstanbul'un fethi ile başlamıştır. Fetih sonrası Bizans toplumunda görülen lonca teşkilatı sistemi, uzun yıllar boyunca Osmanlı ekonomik yaşamının da temelini oluşturmuştur.

Osmanlıların İstanbul'u fethetmesi ve Rumeli topraklarındaki vilayet sayısının artması sonucu, imparatorluğun gayrimüslim nüfus sayısı artmış ve böylelikle sadece Müslümanların oluşturduğu ahilik teşkilatının dönüşümü kaçınılmaz olmuştur. Çünkü bu zamana kadara sadece Müslüman Türk esnaflardan oluşan Ahilik teşkilatı, Rum, Ermeni, Musevi, Süryani gibi farklı din ve mezheplerden olan esnafları üye

yapan loncalara dönüşmüştür (Güler, 2000: 128-129). Bu dönüşümün bir başka nedeni ise fetihten sonra devlet yapısında meydana gelen merkezileştirme değişiklikleri olmuştur.

Lonca Teşkilatının yönetim yapısı Ahilik yapısı ile benzerlik göstermektedir. Lonca yönetim yapısı; “*kethüda*”, “*lonca ustası*”, “*yiğitbaşı*”, “*işçi başı*”, “*ihtiyar ustalar*” ve “*idare heyeti*” gibi birimlerden oluşmaktadır. Her esnaf grubunun loncası o esnafın dükkânlarına yakın bir handa bulunmaktadır. Ayrıca her loncanın kendine özgü bir bayrağı ve sancağı bulunmaktadır (Akbaş vd. 2018: 177).

Loncalarda her esnaf grubunun muhakkak uyması gereken piyasa düzenleyici “*ihtisap kanunnameleri*” bulunmaktaydı. (Çeven, 2019: 118). Bunlarda mesleki unvanların nasıl alınacağından, çalışma koşullarına, hangi malların üretileceğinden, bunların hammaddelerinin nasıl temin edileceğine kadar birçok şey yazılmaktaydı.

Loncalar, Fütüvvet ve Ahiliğin devamı gibi görünmesine rağmen kendine özgü birçok kural ve ilkesi bulunmaktadır. İş ahlakı, sadakat, geleneğe ve töreye bağlılık gibi ahlaki kurallara sıkı sıkıya bağlı olan loncalarda, loncanın aldığı kararlara uymayanlar loncadan çıkarılmalarına ve meslekten men edilmelerine varacak kadar ağır cezalarla karşılaşabilirlerdi (Gürata, 1975: 97-98).

1.3. Gedik Teşkilatı

Osmanlı Devleti'nin Balkanlar ve Doğu Avrupa'da sınırlarını genişletmesi ile birlikte ekonomik yaşamına Hıristiyan ve Musevilerin katılması kaçınılmaz olmuştur. Bu da lonca teşkilatına ve Ahiliğe benzeyen fakat gayrimüslimlerin de içerisinde yer aldığı “*Gedik*” isimli tekel ve imtiyaza dayalı teşkilatların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Gedik kelimesi Türkçe kökenli olup, “*tekel*”, “*imtiyaz*” anlamına gelmektedir. İlk kez 1727 yılındaki kayıtlarda rast gelinen “*gedik*” aslında işyeri açmaya yönelik ruhsatlandırmayı belirtmektedir. Sahiplerinin işleyeceği işi başkalarının işleyememesi veya satacağı şeyi başkalarının satamaması koşuluyla hükümet tarafından kendilerine verilen senedin içindeki hükümlerin uygulanması, yürütülmesi anlamında kullanılmaktadır. Başka bir ifadeyle, zanaat ve ticaret yapabilme yetkisidir (Özdemir, 1986: 161).

Gedikler 18.yüzyıldan sonraki dönemde Osmanlı toplumunda görülmeye başlanmıştır. Din, dil, ırk ayırımı gözetilmeden bütün esnafın kaydolabileceği lonca kültüründen örnek alınan bu model, yine ahilik modelini temel alarak vücuda getirilmiştir. Gedikler esas olarak “*tekel ve imtiyaz yetkisi*” olarak geçmektedir. Piyasaya giriş ve çıkışı kontrol eden bu yetkiler Ahilik teşkilatında da mevcuttu (Çağatay, 1997: 216-217).

Gedik teşkilatı, genel anlamda üretim ve piyasa koşullarını düzene sokan ve üyelerini koruyan bir mesleki örgütlenmedir. Bu sistemde her esnaf grubunun açabileceği gedik sayısı daha öncesinden bellidir. Bu yüzden esnaf her istedikleri yere dükkân açamazlar. Lonca üyeleri ancak aynı iş kolunda bir esnafın emekli olması, işi bırakması veya vefatı halinde yeni bir dükkân açabilmektedirler. Bu nedenle gediklerin aynı zamanda işsizliği azaltıcı bir araç olduğunu söylemek de mümkündür (Yazıcı, 1996: 158-160).

Gedik teşkilatının, Osmanlı devletinin ekonomik yaşamına birçok faydası olmuştur. Ancak bunun yanında durağan bir esnaf ve zanaatkârlar topluluğu oluşturduğu da bir gerçektir. Bu nedenle Gedik teşkilatı, 17 Haziran 1861 tarihinde kaldırılmıştır (Çağatay, 1989: 125-132).

2.Esnaf Teşkilatları ve Dans ilişkisi

Anadolu'da esnaf birliklerinin dans ile ilişkisine dair ilk bilgiler Bizans dönemine aittir. Özellikle Konstantinopolis'teki esnaf loncaları önemli günlerde, bayramlarda veya zafer kutlamalarında Hipodrom 'da geçit törenleri düzenlerdi. Bu törenlerde kimi zaman esnaf teşkilatları belirli danslar icra ederlerdi (Crossfield, 1950: 36). Bu gelenek sonraki yüzyıllarda Osmanlı İstanbul'unda da görülmüştür. Osmanlı döneminde gerçekleşen şenlikleri anlatan “*surname*”lerde tüm esnaf loncalarının gösterilerini görmek mümkündür (Türkmenoğlu, 2008: 105).

13. yüzyılda Anadolu kentlerinde görülmeye başlayan Müslüman Türk esnaf teşkilatlarının zaviyelerinde de müzik ve dans önemli bir yere sahipti. 14. Yüzyılda Anadolu'nun birçok yerleşim yerini gezen Kuzey Afrikalı seyyah *İbni Battuta*' seyahatnamesinde Antalya'dan başlayarak İstanbul'a oradan da

Sinop'a kadar birçok Anadolu şehir ve kasabasına uğradığından bahsederek genellikle Ahi zaviyelerinde konakladığını ve oralarda ahiler tarafından ağırlandığını yazar. Ünlü seyyahı bu seyahatinde şaşırta en önemli olay konakladığı hemen her Ahi zaviyesinde dans ve müzik kültürünün var olmasıdır (İbn Batuta, 2002: 7-13).

Ahi birliklerinde eğitim çok önemliydi. Velileri tarafından ustalara meslek öğrenimi için emanet edilen çocuklar, gündüzleri iş başında mesleki eğitim alırlardı. Akşamları ise bu çocuklar başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere edebiyat, matematik, Türkçe, Arapça gibi derslerin yanı sıra musiki eğitimi de verilirdi. Böylelikle ahiler çocukluktan edep ve erkân öğrenirlerdi (Altaş, 2017: 30-32).

Ahiler Selçuklu döneminden itibaren sadece şehirlerde değil köy ve kasabalarda da örgütlenmişlerdir. Nitekim Anadolu'da yüzyıllar boyu devam eden ve günümüzde de hemen her köyde bulunan "*konuk odaları*" veya "*köy odası*" geleneği ahilikten kalmaz. Kaynağını Ahilikten alan bu odalar, genellikle misafir ağırlamanın yanı sıra esnafın belli günlerde toplanıp, sohbet edip, müzik ve dans eşliğinde eğlendiği mekânlar da olmuşlardır (Erdem, 2012: 22).

Eski Türklerde "*toy*" ve "*şölen*" gibi adlarla anılan yemekli toplantıların bir devamı olarak niteleyebileceğimiz bu sohbet geleneği, özellikle uzun kış gecelerinde haftanın veya ayın belli günlerinde periyodik olarak sürdürülen, kurallara dayalı toplantılardır. Kırgızistan'da "*Coro Bozo*", Doğu Türkistan'da "*Meşrep*", Kırım Karay Türklerinde "*Konuşma*", Özbekistan'da "*Geşdek*", Bulgaristan'da "*Muhabbet*" gibi isimlerle anılan bu toplantılar, Anadolu'nun farklı yörelerinde de farklı isimlerle anılırlar. Çankırı, Akşehir, Isparta ve Simav'da "*Yaren/Yâran*", Balıkesir ve Konya'da "*Barana/Oturak*", Kütahya, Afyon ve Bursa'da "*Gezek*", Diyarbakır'da "*Velime Geceleri*", Ankara'da "*Ferfene*" Şanlıurfa'da "*Sıra Gecesi*", Elazığ'da "*Kürsübaşı*", Van'da "*Oturmah*", Antalya'da "*Kef/Keyif*", Adıyaman, Mardin ve Artvin'de "*Harefene/Arfana/Harfana*", gibi adlarla anılmaktadır (Ekim, 2012: 97-98).

Demirsipahi (1975), halk dansları temsillerine de yer verilen bu geleneksel sohbet toplantılarını, *Türk Halk Oyunları* adlı eserinde "*Oyunlu Türk Toplantıları*" başlığı altında ele almıştır. 63 ayrı alt başlıkla detaylı bir şekilde anlatılan bu toplantılardan Çankırı "*Yaren*" toplantısından şu şekilde bahseder:

"*Sohbet*" toplantısı Çankırı'da ahiler arasında esnaf teşkilatına üye olan gençlerin düzenledikleri bir toplantıdır. Gençlere Yaran, seçilmiş olan yaşlı büyüğe yaranbaşı, buna yardımcı ikinci saygıdeğer büyüğe yaran kâhyası toplantıya ise sohbet adı verilir. Sohbet yaranlar arasında yapılan gizli, yemekli, içkili, içkisiz gece toplantısıdır.... Ahi olmayanlar bu toplantıya girmezler. ...Sohbet odası özel bir odadır. Ayrı olarak düzenlenir..., sohbete çalgılar eşlik eder. ...Eski ocak ile yeni ocak sahibi oyuna kaldırılır. İki kalker karşılama biçiminde oynar (Demirsipahi, 1975: 52-53).

Her kültürel unsur, bir bağlam dâhilinde anlam kazanır. Sunumun gerçekleştiği ve yaratıcılığın ortaya konduğu yer olarak mekânlar; belirli bir figürün, hareketin ve bedensel tavrın aktif olarak anlam kazandığı ortamlardır. Bu nedenle mekân, icra için belirleyici bir unsurdur ve anlamsal çerçeveyi oluşturmaktadır (Çetinkaya, 2013: 75). Nitekim Anadolu'daki sohbet toplantıları genellikle uzun kış gecelerinde kapalı mekânlarda gerçekleştirilmiştir. İlk başlarda mekân olarak zaviye ve han odalarında gerçekleşen bu eğlence törenleri, daha sonraki yüzyıllarda köy odalarında icra edilmiştir. Bu eğlence mekânları ayrıca dans ve müzik geleneğini günümüze taşıyan birer eğitim kurumları olmuşlardır.

2.1. Anadolu Esnaf Dansları

Kültürün eğlence boyutunun sergilendiği sohbet toplantıları, kültürün aktarılmasında, toplumsal düzenin devamının sağlanmasında, bireylerin eğitilerek yetişkinliğe hazırlanmasında, toplumsal ve bireysel otokontrolün sağlanmasında önemli bir işleve sahiptir. Genellikle kentlerde esnaf birlikleri tarafından gerçekleştirilen sohbet toplantılarında danslar önemli bir eğlence unsurudur.

Anadolu'da köklü bir geleneğe sahip olan sohbet toplantılarında icra edilen dansların, insanın fiziksel ve psikolojik olarak rahatlamasından sosyalleşmesine kadar birçok işlevi vardır. Bu danslar, bireyleri içlerinde buldukları sohbet meclisinin bir parçası hâline getirdiği gibi onların birbirlerine olan bağlılığını da güçlendirmektedir (Yalçın, 2021: 241).

Ahilik kurumu ile başlayan esnaf-dans ilişkisi Osmanlı döneminde gerçekleşen şenliklerde de tüm esnaf loncalarının gösterilerini görmek mümkündür. Bu şenlikler, İmparatorluğun en yüksek kamu görevlisinden en küçük meslek grubu üyesine dek tüm İmparatorluğun toplumsal yapısını, çalışma hayatını bütünüyle yansıtan gösterilerdir.

Anadolu dans geleneğinin günümüze taşınmasında önemli bir kurum olan esnaf toplantılarında sergilenen ve belli başlı esnaf grupları tarafından icra edilen esnaf dansları, günümüzde Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde icra edilmektedir.

2.1.1.Seymen Dansları

Ahilik bir esnaf ve sanatkâr grubu olmakla birlikte aynı zamanda dini, sosyal ve siyasal değerleri bünyesinde barındıran birlikler olarak da bilinir. Ahiler, içinde yaşadıkları toplumda sadece kötülüğe karşı olmakla kalmamış, aynı zamanda kötülüğü yok etmeye çalışmışlardır. Bu yüzden kimi zaman toplumda asayiş ve huzuru sağlamak için alaylar kurarak bir nevi polis veya kolluk görevi görmüşlerdir.

Ahiler tarafından kurulan kolluk güçleri yörelere göre *dadaş*, *yaren*, *zeybek* ve *seymen* gibi farklı şekillerde adlandırılmışlardır. Bunlar arasında en meşhur olan Ankara başta olmak üzere Anadolu'nun birçok yöresinde görülen "*seymen / seğmen*" olarak adlandırılan gözü pek gençlerden oluşan kurumdur (Artun, 2018: 283).

Yörede, ideal erkek tipine rol model olan ve bu modele değerler yükleyen "*Seymenlik kültürü*", geleneksel dansları ve kostümleriyle "*Ankaralılık*" değerlerinin vücut bulmuş halidir. Seymenlik bu değerlerin yanı sıra tarihsel arka planı ile Selçukluya uzanan ve Ahilikle birlikte anılan bir kuruluş olarak günümüze kadar ulaşmıştır (Çobanoğlu, 2009: 1063-1084).

Geçmiş dönemlerde şehir veya mahalli bölgelerin savunulmasından yerel etkinliklerin düzenlenmesine, asker uğurlamadan, düğün ve benzeri toplantıların organizesine kadar birçok faaliyette kendisini gösteren seymenlik kurumu, günümüzde kendine özgü danslarının icrası ile adından söz ettirmektedir. Özellikle Ankara yöresine ait seymen dansları bunun en güzel örneğidir (Bkz. Şekil 1).

Seymen dansları genellikle erkekler tarafından icra edilir. En az iki kişi tarafından karşılıklı veya daire şeklinde sergilenir. Danslarda kimi zaman kılıç, kama ve bıçak gibi kesici silahlar da kullanılır.

Şekil 1; Seymen Zeybeği / Ankara

(URL-1: <https://www.youtube.com/watch?v=VGER8nKvG7k>)

Ankara dışında görülen seymen danslarından biri de Manisa, Kütahya ve İzmir yörelerinde görülen "*Seymen sekmesi*" adlı danstır (Bkz. Şekil 2). Özellikle düğün öncesi gerçekleşen "*gelin alma*" merasimlerinde veya özel günlerdeki karşılama ve uğurlamalarda oluşturulan "*Seymen alayı*" tarafından icra edilir. Bu dansın icrasında yine kılıç, kama ve bıçak gibi kesici silahlar kullanılır (Solmaz ve Feratan, 2023:761).

Şekil 2: Seymen Sekmesi / Manisa

(URL-2: <https://www.youtube.com/watch?v=LWZ7DI8x4GM&t=167s>)

2.1.2.Fasıl (Dörtlü Değnek)

Ahilik geleneğinin yoğun olarak yaşatıldığı kentlerden biri olan Şanlıurfa yöresine ait danslardan biridir.

Şanlıurfa yöresinde düzenlenen esnaf sohbet toplantılarından olan “Sıra” gecelerinde erkekler tarafından icra edilir. Dansın, çok önceleri kılıç ve kalkan eşliğinde sergilendiği bilinmektedir, ancak daha sonraları kesici ve ateşli silahların yasaklanması, yaralanmalar gibi nedenlerden ötürü kılıç yerine değnekler kullanılmış ve dans “Dörtlü değnek” adıyla anılmıştır. Genellikle dört kişi ile icra edilen bu dans kimi zaman altı veya sekiz kişiyle de icra edilir (Kürkçüoğlu vd., 2002: 311).

Şanlıurfa ilinin kent merkezinde icra edilen bu dansa, köy ve kasabalarda rastlanmaz. Bu da dansın kökeninin bir kent kültürü olan Ahilik kültürüne ait olduğunu göstermektedir.

Dans genel olarak beş bölümden oluşur. İlk dört bölümde mendilli figürler sergilenir. Bu bölümde yürüme, çökme ve kalkma gibi ayak figürleri yapılır. “Ceng-i harbi” denilen son bölümde ise dansçılar ortaya atılan değnekleri alarak savaş taklidi yaparlar. Bir süre sonra ellerindeki değnekleri yere atan dansçılar birbirleriyle kucaklaşırlar (Bkz. Şekil 3). Bu dans yiğitliği, mertliği, kardeşliği ve barışı simgeler (Kürkçüoğlu vd., 2002: 311).

Şekil 3; Fasıl Oyunu / Şanlıurfa

(URL-3: https://www.youtube.com/watch?v=_q4vAer1R7Q&t=752s)

2.1.3.Çayda Çıra

Çayda çıra tabiri, Diyarbakır ve Elazığ yörelerinde eskiden özellikle havuz başlarında veya çay kenarlarında esnaf tarafından düzenlenen “Kürsübaşı” veya “Velime” gecelerinde tabaklara yapıştırılan mumların veya karpuz kabuklarının içine yapıştırılan fitillerin yakılarak su üzerinde yüzdürülmesi âdetinden kalmıştır (Gazimihal, 1991: 74).

Diyarbakır yöresinde bir esnaf eğlencesi olarak çayda çıranın yaz aylarında Dicle nehri kıyısında akşam vakitleri düzenlenen şenliklerden çıktığı rivayet edilir (Abakay, 2000: 1-2) Bu eğlenceler hakkında ünlü seyyah Evliya Çelebi de seyahatnamesinde şöyle bahseder;

“Diyarbakır ahali, bahar mevsiminin sonunda Şat’ın taşkınlığı geçip saf suyu aynı karar üzre akmağa başladığı vakit bostanlarına gider ve 7 ay gece ve gündüz burada kalırlar. Halk gecelerini türlü eğlencelerle geçirir. Her gece Dicle kıyılarını fanuslarla kandillerle, meşalelerle donatırlar. Maharetle süsledikleri yağ kandillerini ve bal mumu ile hazırlanmış meşaleleri suya bırakır bir taraftan bir tarafa akışını seyredirler” (Evliya Çelebi, 2020: 82).

Elazığ’da anlatılan rivayetlerden birine göre, erkeklerin havuz başlarında düzenledikleri eğlenti gecelerinde bir tepsiye içki ve meze koyarak havuzdan karşıya itelemek suretiyle ikramlaşmaları sonucu ortaya çıktığıdır (Gazimihal, 1991: 74).

Bu dans günümüzde Elazığ yöresinde düzenlenen “Kürsübaşı” gecelerinin vazgeçilmez danslarından biridir (Bkz. Şekil 4).

Şekil 4: Çayda Çıra / Elazığ

(URL-4: https://www.youtube.com/watch?v=XyKy1ZFQb_U)

2.1.4.Kasap

Bu dansın kökleri eski Bizans İmparatorluğu dönemine dayanır. Ortaçağ İstanbul’undaki kasap loncası üyeleri tarafından özel günlerde hipodromda kılıçlarla yapılan bir danstır. Dansa adını veren “Kasap” kelimesinin esnaf loncasından ötürü alındığı söylenir. Bu dans; 1922 yılına kadar İstanbul başta olmak üzere Balkanlar, Batı Anadolu ve bazı adalarda yaygın olarak icra edilmiştir. Sonraki süreçte ise “Rebetika” kültürü içinde önemini korumaya devam etmiştir (Demirtaş ve Say, 2004: 269). Günümüzde Trakya bölgesi olmak üzere Marmara ve Ege bölgelerindeki kimi yörelerde sadece erkekler tarafından, kimi yörelerde ise kadın ve erkek karışık bir şekilde icra edilmektedir. Dans kol kola veya el ele toplu şekilde icra edilir (Bkz.Şekil 5).

Şekil 5: Kasap Havası / Kula Köyü /Kırklareli

(URL-5: <https://www.youtube.com/watch?v=pEgOiHBWaYY&t=204s>)

2.1.5.Kolbastı

Anadolu’nun çeşitli yörelerinden görülen ve “kol” (zabit, polis, kolluk gücü) baskınlarını anlatan sözlü veya sözsüz ezgilere genellikle “kolbastı havası” ya da “kol havası” denir (Pelikoğlu, 2009: 41). Giresun yöresinde “Kolbastı” veya “Metelik”, Trabzon yöresinde ise “Hoptek”, “Kolbastı” veya “Faroza kesmesi” adları altında icra edilen bu dans yörede balıkçı ve kayıkçı esnafının dansı olarak bilinir.

Bu dansın Trabzon ilinin Faroz mahallesinde ikamet eden ve büyük bir kısmı balıkçı veya kayıkçı olan esnafın, av sonrası balıkçı barınaklarında düzenledikleri eğlence toplantılarında ortaya çıktığı söylenir. Dansın içerisinde yer alan figürler yörede görülen diğer halk danslarından farklı olarak “ağ atma, ağ çekme, olta atma, balık çekme, tokatlama, kalp masajı yapma, kürek çekme” gibi taklidi figürlerdir (Bkz. Şekil 6). Bu figürlerin yanı sıra birçok yörede görülen “Kılıç-Kalkan” dansını çağrıştıran figürlere de rastlamak mümkündür (Pelikoğlu, 2009: 42).

Şekil 6: Kolbastı (Faroza Kesmesi) / Trabzon

(URL-6: <https://www.youtube.com/watch?v=XrZPeIBAlFM>)

2.1.6. Heyamola

Heyamola, gemicilerin ağlarını denizden çekerken hep beraber söyledikleri ezgili sözlere verilen addır. Bu, bir tür “*İş Türküsü*” olarak da tanımlanır (Boratav, 1969: 168). Nitekim bu dansın görüldüğü Sinop, Gerze, İnebolu, Bartın gibi şehirler, genellikle deniz kenarında kurulmuş liman niteliğinde yerleşimlerdir (Karasalihoğlu, 2020: 179-201).

Sinop, Bartın ve Gerze yörelerinde genellikle gençler tarafından dolaştırılan küçük bir tekne maketi ile evlerden erzak, bahşiş ve yardım talep edilmektedir. Bu geleneğin fırtına sonrasında limana sığınan gemicilerin yerel halktan destek istemesi üzerine ortaya çıktığı söylenir. Burada gençler maniler okuyarak bahşiş ve yiyecek toplarlar (Erol, 2015: 47).

Dansın İnebolu varyantında ise okunan şarkının sözlere göre gemicilerin sefere hazırlanışı ve ayrılık teması işlenmektedir (Karasalihoğlu, 2022: 703-705). Yarı sportif hareketlerin görüldüğü bu dansa, çember şeklinde omuz omuza tutuşan bir dizi dansçının omuzlarına çıkan ikinci bir dansçı grubu bulunur. Dans hep beraber söylenen heyamola şarkısı eşliğinde bir kule şeklinde dönerek icra edilir (Bkz. Şekil 7).

Şekil 7: Heyamola / İnebolu

(URL-7: <https://www.youtube.com/watch?v=N8UtSqRJIDg>)

2.1.7. Hürülü

Anadolu halk dansları geleneğinde görülen çeşitlilik Kırşehir yöresi halk dansları kültüründe de kendini göstermektedir. Özellikle kentin Ahiliğin merkezi oluşu ile oluşan kültürel zenginlik, esnaf sohbet toplantılarında yansımış ve günümüze kadar taşınmıştır.

Kırşehir yöresi her ne kadar kaşık dansları ile bilinse de aslında halay türü dansların yoğun olarak görüldüğü bir yöredir. Kent merkezi haricinde tüm ilçe ve köylerde genellikle halay dansları hâkimdir. Kent merkezinde kaşıklı dansların yaygın olmasının nedeni ise eski yaren toplantılarında görülen köçeklik geleneğine dayanmaktadır (Çakır, 1996: 41).

Yaren toplantılarında sergilenen kaşık dansları günümüzde hala devam etmektedir. Bu danslar yöredeki halk dansları toplulukları tarafından özel günlerdeki resmî tören ve yarışmalarda sergilenmektedir. Bu sergilemeler kimi zaman sadece kadınlar tarafından, kimi zaman ise kadın erkek karışık bir şekilde gerçekleşmektedir.

Kırşehir yöresine ait “*Hürülü*” dansı eskiden, köçek adı verilen etek giyen erkekler tarafından zillerle icra edilirdi. Köçekler, Osmanlı döneminde gösteri sanatlarında görev alan komedyen ve mim sanatçılarıyla bir loncaya mensuptular (Çak, 2010: 89). Bu dans günümüzde yaren sohbetlerinin yanı sıra açık hava düğünlerinde ve meydanlarda yere kilim serilerek sergilenir. Genellikle erkekler tarafından oturur vaziyette ve ellerde tahta kaşıklarla icra edilir. Bu dansa dikkat çeken en önemli figür dansçıların oturur vaziyette dirseklerini dizlerine veya yere vurmalarıdır (Bkz. Şekil 8).

Şekil 8: Hürülü / Kırşehir

(URL-8: <https://www.youtube.com/watch?v=cWUmBxu5uMs&t=1047s>)

2.1.8. Değirmenci

Anadolu esnaf sohbet toplantılarında sergilenen bu dansın kaynağı bilinmemektedir. Bir değirmende un öğütmeye gelen kadın ile değirmenci arasında geçen olayları konu edinen bu dans, sadece Anadolu’da değil Anadolu ile ilişkili diğer yakın coğrafyalarda yaşayan Türk topluluklarında da görülmektedir. Ankara, Aydın, Gaziantep, İstanbul, Karabük, Kastamonu ve Muğla gibi şehirlerin yanı sıra Kırım, Kerkük, Kıbrıs gibi coğrafyalarda da karşımıza çıkmaktadır (Cömert, 2014: 132).

Dansın icrasında icra edilen türkünün sözleri dans figürlerinin anlam kazanması açısından oldukça önemlidir. Çünkü sözler ile anlatılan hikâye, hareketler aracılığıyla canlandırılır. Bu tarz söyleşmeli türküler dansın icrasında dansçıların kişisel becerilerini ön plana çıkarmaktadır.

Gazimihal (1991), “*Türk Halk Oyunları Kataloğu*” adlı eserinde Yozgat yöresinde icra edilen “*Burçak Tarlası*” adlı dansın “*Değirmenci*” dansı olduğundan söz eder. Aynı eserin “*Değirmenci*” maddesinde ise, bu dansın Yozgat’a ait olduğunu belirtir (Gazimihal, 1991: 99-145).

Anadolu’nun muhtelif yörelerinde görülen bu dans kimi zaman sadece seyirlik oyun olarak sergilenmektedir. Kastamonu’nun Tosya ilçesinde düzenlenen “*Ferfene*” adı verilen esnaf sohbet toplantılarında “*Aman Değirmenci*” adıyla sergilenen bu dansın bir varyantı ise sadece erkekler tarafından ve kaşıklarla icra edilmektedir (Bkz. Şekil 9).

Şekil 9: Değirmenci / Kastamonu Tosya

(URL-9: <https://www.youtube.com/watch?v=PsL3HhYIFmQ>)

Sonuç

Kent sakinleri arasında sosyalleşmeye dayalı, manevi bir rahatlama neden olan eğlence kültürü, o kentin sakinleri için önemli bir sosyal olgudur. Bireyler arasında kentlilik bilincinin oluşmasına da olanak veren eğlence kültürünün oluşmasındaki en önemli unsurlardan biri ise esnaf birlikleridir.

13.yüzyılın ortalarında Anadolu kentlerinde ortaya çıkan ve bir esnaf birliği olan Ahilik teşkilatı Anadolu Türk kent eğlence kültürünün oluşmasında etkili olmuş önemli kurumlardan biridir.

Günümüzde Anadolu’nun farklı yörelerinde görülen esnaf sohbet toplantılarının kökeni Ahilik teşkilatına dayanmaktadır. Yörelere göre değişik adlarla anılan bu toplantılar her ne kadar esnafın stres atma, rahatlama ve eğlenceli vakit geçirme ortamı olarak görülse de aslında toplumun temel değerlerinin, adap ve erkânın gençlere aktarıldığı bir okuldur. Bu toplantılarda dans ve müzik ise önemli bir araçtır. Bu nedenle Ahi teşkilatının Türk sosyal yaşamına en büyük katkılarından birisi de esnaf sohbet toplantıları aracılığıyla geleneksel müzik ve dans kültürünü günümüze taşımasıdır.

Yapılan araştırma sonucunda günümüz halk danslarından bir kısmının ilk zamanlarda gemiciler, kayıkçılar, balıkçılar ve kasaplar gibi belli bir esnaf grubu tarafından icra edilen danslar olduğu tespit edilmiştir. Sonraki süreçte ise bu danslar her kesimden insanın icra ettiği danslara dönüşmüştür. Trabzon ve Giresun yörelerinde “*Hoptek*” veya “*Faroz kesmesi*” adlarıyla bilinen “*kolbastı*” dansı, Sinop, Gerze, İnebolu ve Bartın yörelerinde görülen *Heyamola* dansı ve Marmara, Trakya ve Ege yörelerinde icra edilen *Kasap* dansını bu danslara örnek gösterebiliriz. Bu danslar içinde kolbastı ve kasap dansları günümüzde kız erkek karma bir şekilde icra edilmektedir. Heyamola dansı ise sadece erkekler tarafından sergilenir.

Bir diğer Anadolu esnaf dansları ise belli bir esnaf grubu tarafından icra edilmese de ortaya çıkışı esnaf birliklerine dayanan ve özünde kahramanlık, yiğitlik, mertlik gibi özellikleri taşıyan danslardır. Bu dansların en başında seymenlik geleneğine dayanan seymen dansları gelmektedir. Özellikle Ankara

yöresinde görülen *Seymen zeybeği* ile Manisa, İzmir ve Kütahya yörelerindeki *Seymen sekmesi* adlı danslar bu kategoriye girmektedir. Ayrıca Şanlıurfa yöresinde icra edilen “*Fasıl*” (*Dörtlü Değnek*) dansı da savaşçı özellikleri ön plana çıkaran esnaf danslarından.

Anadolu esnaf danslarının diğer bir kısmı ise, belli esnaf grupları tarafından icra edilmeyen ancak esnaf sohbet toplantılarında sıklıkla icra edilen ve kaynağını buradan alan eğlence niteliği ön planda olan danslardır. Ankara, Aydın, Gaziantep, İstanbul, Karabük, Kastamonu ve Muğla yörelerinde görülen “*Değirmenci*” dansı, Diyarbakır ve Elâzığ yöresinde görülen “*Çayda çıra*” dansı ve Kırşehir yöresine ait kaşıklı danslar ile “*Hürülü*” dansı bu danslardandır.

Geçmişten günümüze kuşaklar boyu taşıdığımız değerlerin hemen hepsi millî kültürümüzün yapı taşlarıdır. Bu nedenle nereden ve ne aşamalardan geçerek bugüne geldiğimizi hatırlamak için, kimi zaman geçmişe yolculuk yapmakta fayda vardır. Günümüz Türk halk danslarının kökenlerine indiğimizde karşımıza çıkan Ahilik kültürü, bazı geleneksel halk danslarımızın kökeninin esnaf gruplarına dayandığını göstermiştir.

Sonuç olarak bu araştırma makalesinde ele aldığımız Anadolu esnaf dansları, değişen ve dönüşen kent yaşamına rağmen Anadolu’nun birçok yöresinde düzenlenen esnaf sohbet toplantılarında hala icra edilmektedir. Bu kültürel miras bizim, yüzyıllar öncesi ile bağlarımızı koruyan ve geleceğe taşınacak önemli öz kültürel değerlerimizden biridir.

Sonnotlar

1. Konu hakkında; Ensar Aslan’ın (2014) “*Ahi Örgütlerinden Urfa Sıra Gecesine Uzanan Bir Kültür Geleneği*”. Hüseyin Akpınar’ın (2009) “*Tasavvufî Bir Kurum Olan Ahilik’te Mûsikî*”, Sagıp Atlı’nın (2018) “*Türkiye’deki Geleneksel Sohbet Toplantıları Üzerine Bir Değerlendirme*”, İsmail Eraslan’ın (2016) “*Ahilikten Kaynaklanan Bir Gelenek: Köy Odaları ve Hanedan Odaları*” ve M. Emin Soydaş’ın (2016) “*Çankırı Yaren Sohbetindeki Müzik Unsurlarının Değişimine Genel Bir Bakış*” adlı çalışmaları incelenebilir.

Kaynaklar

- ABAKAY, M. A. (2000). “Çayda Çıra’nın Hikâyesi-1”, *Diyarbakır Kültür Sanat Bülteni*, 1-2
- AKBAŞ, H. E. vd. (2018). “Osmanlı Devleti’nde Lonca Teşkilatı Yapısı ve Yönetim Düşüncesi İle Karşılaştırılması.” *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi* Özel Sayı, 165-202.
- AKTAŞ, Uğur (2010). *İstanbul 100 Esnafı*. İstanbul; Kültür yayınları.
- ALTAŞ, D. (2017). *Ahi Teşkilatının Anadolu’ya Gelen Türkmenler Üzerindeki Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ARSLAN, R. ve ŞANLI, D. (2013). “Osmanlı Devleti’nde Bir Esnaf Örgütlenmesi Olarak Lonca Teşkilatı.” *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C.4, S.7, 15-30.
- ARTUN, E. (2018). *Türk Halkbilimi* Adana: Karahan Kitabevi
- ASLAN, E. (2014). “Ahi Örgütlerinden Urfa Sıra Gecesine Uzanan Bir Kültür Geleneği.” *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* C.1, S.1, 5-15.
- AYDIN, K. (2020). “Selçuklu ve Osmanlı’da Sosyoekonomik Kalkınma Modeli Olarak: Ahilik.” *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi* C.6, S.12, 166-185.
- BAYRAM, S. (2012). “Osmanlı Devleti’nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Loncaları.” *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.21, 81-115.
- BORATAV, P. N. (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- CÖMERT, E. (2014). “Karşılıklı Söyleşme/Deyişme Üslubuna Dayalı “Değirmenci” Türküleri ve Yunanca Varyantı.” *Folklor/Edebiyat Dergisi*, C.20, S.78, 131-178.
- CROSFIELD, D. E. (1950). *Dances of Greece*, London: Published The Royal Academy Of Dancing
- ÇAĞATAY, N. (1989). *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÇAĞATAY, N. (1996). “Ahiliğin Ortaçağ Anadolu Toplumuna Etkileri”, *I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyum Bildirileri*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

- ÇAK-ERSOY, Ş. (2010). "Osmanlı Eğlence Hayatında Dans Unsurları Olarak Köçekler, Çengiler." *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, C.3, S.5, 82-95
- ÇAKIR, A. (1996). "Kırşehir Yöresi Halk Oyunları Üzerine Düşünceler." *Milli Folklor Dergisi* S. 29-30, 41-42.
- ÇANDIR, M. ve AYDIN, Y (2021). "Ahilik Teşkilatının Türk Kültürünün Aktarımındaki Rolü." *DEÜİFD, Türk Kültürünü Mayalayanlar Özel Sayısı*, 769-785.
- ÇETİNKAYA, G. (2013). "Dede Korkut Hikâyelerinde Sembol Olarak Meydan." *Milli Folklor Dergisi*, S.98, 73-86.
- ÇEVEN, M. (2020). *Doğu'da ve Batı'da Loncalar*. İstanbul: İktisat Yayınları.
- ÇOBANOĞLU, Ö. (2009). "Türk Halk Bilim Çalışmaları", *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü 1920-1938 Atatürk Dönemi*, C. 3, 11. Bölüm: *Halk Kültürü*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- DEMİRKENT, I. (2005). *Bizans Tarihi Yazıları*. İstanbul: Dünya Kitapları
- DEMİRSİPAHİ, C. (1975). *Türk Halk Oyunları*, Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.
- DEMİRTAŞ, D. ve SAY, O. (2005). "İmroz (Gökçeada) Derleme Gezisi Notları." *Dans Müzik Kültür / Folklor Dođru*, S.66, 247-275
- EKİM, G. (2012). "Sohbet Toplantılarında, Topluluğun Kuruluşuna Yönelik Gerçekleştirilen İlk Toplantı ve Önemi." *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.3, S.1, 97-110.
- ERDEM, E. (2012). "Anadolu Türk Medeniyetinin İnşasında Ahilik Kurumunun Sosyal ve Ekonomik Katkıları." *II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildiriler Cilt-I*. 19-30. Kırşehir: AEÜ Ahilik Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi
- EROL, Ş. S. (2015). "Bartın'da Özel Günler, Bayram, Tören ve Kutlamalar." *Uluslararası Karadeniz Havzası Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.1, 43-68.
- EVLİYA ÇELEBİ, (2020). *Seyahat-name*. İstanbul; Ares Kitap
- GAZİMİHAL, M. R. (1991). *Türk Halk Oyunları Kataloğu-I* (Haz. Nail Tan) Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları.
- GÜLER, İ. (2000). "XVIII. Yüzyılda Osmanlı Esnaf ve Zanaatkarları ve Sorunları Üzerine Gözlemler." *Muğla Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.2, 121-158.
- GÜNDÜZ, A. vd. (2012). "Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme." *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.14, S.2, 37-54.
- GÜRATA, M. (1975). *Unutulan Adetlerimiz ve Loncalar*. Ankara: Tisa Matbacılık.
- GÜVEMLİ, O. (1995). *Türk Devletleri Muhasebe Tarihi (Cilt 1)*. İstanbul: Avcıol Basım-Yayın.
- İBN BATUTA. (2002). *İbni Batuta Seyahatnamesi* (Çev. A. Sait Akyurt) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KARASALİHOĞLU, M. (2020). "Seyahatnameler Işığında Tosya." *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.11, S.2, 179-201.
- KARASALİHOĞLU, M. (2022). "Helesa/Heyamola Geleneğindeki Senkretik Unsurlar." *Folklor/Edebiyat Dergisi*, S.111. 697-720.
- KARASOY, Y. (2003). "Ahi Kelimesi ve Türk Kültüründe Ahilik". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* S.14, 1-23.
- KÖKSAL, F. (2011). *Ahi Evran ve Ahilik*. Kırşehir; Kırşehir Valiliği Yayınları.
- KÖPRÜLÜ, M. F. (1986). *Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri* İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- KÖPRÜLÜ, M. F. (2015). *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, (Haz. O. F. Köprülü), İstanbul: Alfa yayıncılık.
- KÜÇÜK, E. (2005). *Roma Hukukunda Augustus Zamanına Kadar Derneklerin Hukuki Durumu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- NİRAY, N. (2013). “Anadolu Ahiliği'nin Sosyo-Ekonomik Yönleri.” *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* S.24, 7-15.
- OGİLVİE, S. (2011). *Institutions and European Trade: Merchant Guilds, 1000-1800*. Cambridge: Cambridge University Press
- ÖZDEMİR, R. (2014). “Ankara Esnaf Teşkilatı.” *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C.1, S.1, 156-181,
- PELİKOĞLU, M. C. (2009). “Trabzon Yöresi Halk Müziği ve Kolbastı.” *Sanat ve Yorum Dergisi*, S.16, 37-44.
- SOLMAZ, E. ve FERATAN, M. (2023). “Türk Kılıç Dansları.” *Folklor/Edebiyat Dergisi*, S.115, 747-766.
- TÜRKMENOĞLU, D. (2008). “Sanatsal Bir Belge Olarak Surname-İ Humayun Minyatürleri ve Toplumsal Anlamları.” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.7, S.26, 98-111.
- YALÇIN, E. (2021). “Çankırı Yâran Sohbetlerinde Mitolojik Ögeler.” *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.30, S.2, 239-251.
- YAZICI, N. (1996). “Lonca Sisteminin İşsizlik Sigortasıyla İlgisi Üzerine Bazı Düşünceler”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 35, S.1, 155-165.

İnternet Kaynakları:

- URL-1: “Seymen Zeybeği”. <https://www.youtube.com/watch?v=VGER8nKvG7k> (Erişim: 18.04.2023)
- URL-2: “Seymen Sekmesi”. <https://www.youtube.com/watch?v=LWZ7DI8x4GM&t=167s> (Erişim: 18.04.2023)
- URL-3: “Fasil Oyunu”. https://www.youtube.com/watch?v=_q4vAer1R7Q&t=752s (Erişim: 18.04.2023)
- URL-4: “Çayda Çıra”. https://www.youtube.com/watch?v=XyKy1ZfQb_U (Erişim: 18.04.2023)
- URL-5: “Kasap”. <https://www.youtube.com/watch?v=pEgOiHBWaYY&t=204s> (Erişim: 18.04.2023)
- URL-6: “Kolbastı”. <https://www.youtube.com/watch?v=XrZPeIBaIFM> (Erişim: 18.04.2023)
- URL-7: “Heyamola”. <https://www.youtube.com/watch?v=N8UtSqRJIDg> (Erişim: 18.04.2023)
- URL-8: “Hürülü”. <https://www.youtube.com/watch?v=cWUmBxu5uMs&t=1047s> (Erişim: 18.04.2023)
- URL-9: “Aman Değirmenci”. <https://www.youtube.com/watch?v=PsL3HhYIFmQ> (Erişim: 18.04.2023)